มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

โดย องค์การบริหารส่วนตำบลทองมงคล

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ด้านอุตสาหกรรม

เรื่อง การถนอมอาหาร ดอง แช่อิ่ม

ชื่อ นางสาวปวีณา ชุ่มเต็ม

นางสาวปวีณา ชุ่มเต็ม เกิด วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๘
ที่อยู่ ๑๔๐ หมู่ที่ ๒ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๗๗๒๓๐
หมายเลข ๐๘๗-๑๕๕๐๗๖๕

ชีวิตการศึกษาและการทำงาน

นางสาวปวีณา ชุ่มเต็ม บิดาชื่อ นายลอย อ่อนพับ มารดาชื่อ นางทองอินทร์ อ่อนพับ บิดาและมารดาเป็นชาวตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยกำเนิด สมรสกับนายเทียนไล้ ชุ่มเต็ม มีบุตรด้วยกัน ๓ คน

ภูมิความรู้

นางปวีณา ชุ่มเต็ม เป็นผู้มีภูมิความรู้ด้านการถนอมอาหารจากพืชผลทางการเกษตร เช่น การดอง แช่อิ่ม กวน โดยได้รับความรู้จากเคหะกิจเกษตร และมีแม่บ้านเกษตรกรมาอบรมให้ความรู้ด้านการแปรรูปพืชผลทางการเกษตร และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรต่าง ๆ

ปัจจุบันถ่ายทอดความรู้ที่มีโดยการเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานต่าง ๆ และผู้ที่สนใจ

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ด้านหัตถกรรม

เรื่อง เครื่องจักสานหวายบ้านห้วยเกรียบ

ชื่อ นายเกษม เพ็งบัวแก้ว

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ด้านหัตถกรรม

เรื่อง เครื่องจักสานหวายบ้านห้วยเกรียบ

ชื่อ นายสว่าง หยู่เอียด

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ด้านหัตถกรรม

ชื่อ เครื่องจักรสาน

เรื่อง เครื่องจักสานหวายบ้านห้วยเกรียบ

๑. บทนำ : ประวัติความเป็นมา/ความสำคัญ

๑.๑ ความสำคัญ/หลักการเหตุผล

ชาติไทยเป็นชาติที่อุดมด้วยศิลปหัตถกรรมนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน บรรพบุรุษได้ใช้ภูมิปัญญาสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมหลายประเภท มีทั้งประเภทข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องอุปกรณ์ประกอบอาชีพ อุปกรณ์ส่งเสริมความเป็นอยู่ เครื่องประดับ ฯลฯ ซึ่งหัตถกรรมไทยในแต่ละภาคของไทย ก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น และทรงคุณค่า ภูมิปัญญาไทยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ของคนไทย และทำให้ชาวต่างประเทศชื่นชมความเป็นเอกลักษณ์ที่งดงาม ทำให้หัตถกรรมไทย สร้างรายได้ให้กับคนไทย ในด้านการส่งออก การท่องเที่ยว เพื่อความคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และเพื่อการพัฒนาในศิลปหัตถกรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบไป

๑.๒ ประวัติความเป็นมา

ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านห้วยเกรียบ ส่วนใหญ่ย้ายอพยพมาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ได้ฝึกวิธีการจักสานหวาย ที่บ้านเกิดคือจังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อมาเมื่อได้อพยพโดยแยกครอบครัวมาประกอบกับพื้นที่บ้านห้วยเกรียบมีหวายเป็นจำนวนมาก จึงได้เกิดความคิดนำหวายมาจักสาน โดยมีนายหวุ้น เป็นบรรพบุรุษที่มีความรู้ด้านการจักสานหวาย โดยอันดับแรกได้ทำกระบุง บุ้งกี๋ เพื่อใช้สอยในครัวเรือน

ณ บ้านห้วยเกรียบในปี ๒๕๐๔ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าและมีต้นหวายเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เป็นจำนวนมากและชาวบ้านที่มาอยู่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น ปลูกขิง ข้าวโพด ข้าวไร่ ถั่ว พริก กะหล่ำปลี เมื่อเห็นว่าในป่ามีหวายมากจึงคิดจะหาอาชีพเสริม นายหวุ้น จึงคิดทำบุ้งกี๋เพื่อใช้เอง แต่เมื่อผลิตได้มากๆ จึงได้ไปติดต่อร้านค้าเพื่อ

นิยมใช้บุ้งกี๋จากหวายเนื่องจากมีการแตกหักและประกอบกับมีบุ้งกี๋พลาสติกเข้ามาแย่งชิงตลาด ทางกลุ่มเริ่มจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้น้อย

ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ มีการก่อตั้งกลุ่มจักสานขึ้น จึงได้มีความคิดว่าควรจะทำเป็นเข่งขึ้นมาเพื่อนำเอาไปใส่พืชผลทางการเกษตรจากไร่ ต่อมาได้มีหน่วยงานราชการคืออุตสาหกรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้มาช่วยสอนการทำผลิตภัณฑ์ให้ละเอียดขึ้น เช่น ตะกร้าผลไม้ กระจาด แบบเรียบๆ นำออกจำหน่ายแต่จำหน่ายได้ไม่มากนัก ต่อมานายสว่าง หยูเอียด ประธานกลุ่ม จึงได้คิดทำแบบลงลวดลายเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้า ด้วยการนำหวายดำและหวายขาว มาเป็นส่วนประกอบการทำลวดลาย แล้วแต่จะคิดเป็นลวดลายอะไร

ปี พ.ศ.๒๕๒๖ นายจรูญ ทองมี ซึ่งเป็นครูที่โรงเรียนบ้านธรรมรัตน์ได้มาแนะนำให้ไปปรึกษาสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางสะพานเพื่อขอคำปรึกษา โดยการจัดตั้งกลุ่มครั้งแรก มีสมาชิก ๑๓ คน โดยไม่มีเงินทุนซึ่งนายสว่างได้เป็นประธานกลุ่ม และได้นำทุนส่วนตัวมาใช้เป็นทุนกลุ่มมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ตามความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง

ปี ๒๕๔๔ หวายในพื้นที่เริ่มลดจำนวนลง เนื่องจากผลิตภัณฑ์ได้รับความนิยมมาก จำหน่ายได้มาก จึงได้มีการปลูกหวายทดแทนขึ้น แต่ผลผลิตยังไม่ได้คุณภาพ จึงได้มีการนำเข้าหวายจากจังหวัดระนอง เพื่อเป็นวัตถุดิบในการทำเครื่องจักสาน

๑.๓ ชุมชนและกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง ใช้ฝีมือ แรงงานของคนในชุมชนโดยแท้จริง มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นทำให้มีความผูกพันกันเสมือนญาติ มีการระดมหุ้นจากสมาชิกในชุมชนก่อให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหน และรู้สึ กเป็นเจ้าของกลุ่ม และยังมีการจัดเก็บเงินรายได้เข้ากลุ่มโดยจัดเก็บร้านละ ๒๐๐ บาทต่อปี โดยมี นายสว่าง หยูเอียด ประธานกลุ่ม ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิกจำนวน ๕๒ คน มีเงินทุนในการบริหารจัดการทั้งหมดจำนวน ๑๖๐,๐๐๐ บาท ดังนี้

๑. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางสะพาน	๕๕,๐๐๐	บาท
๒. โครงการ กินดี อยู่ดี มีสุข	๓๐,๐๐๐	บาท
๓. พมจ.	๑๕,๐๐๐	บาท
๔. บริษัทในเครือสหวิริยา(ซื้ออุปกรณ์)	๒๐,๐๐๐	บาท
๕. เงินหุ้นจากสมาชิก	๔๐,๐๐๐	บาท

โดยกลุ่มผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ ตั้งอยู่ที่ ๒๕๓/๑ ม.๔ ต.ทองมงคล อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์

๒. สาระสำคัญ

๒.๑ ชื่อที่ปรากฏในท้องถิ่น หรือชื่อเทียบเคียง

๒.๒ ประเภท เครื่องจักสาน

๒.๓ ลักษณะพิเศษหรือเอกลักษณ์ช่างฝีมือดั้งเดิม ลักษณะที่โดดเด่นของเครื่องจักสานหวายบ้านห้วยเกรียบคือ มีความประณีต ใช้สีหวายจากธรรมชาติที่แตกต่างกันเพื่อประดิษฐ์ลวดลายที่ละเอียดและสวยงาม มีความทนทาน นำไปใช้งานได้นาน เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากมือ ไม่ใช้เครื่องจักร ใช้วัสดุจากธรรมชาติไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

๒.๔ เครื่องมือช่างฝีมือดั้งเดิม ประกอบด้วย

- หวายหอม,หวายแว่น,หวายกาหนุน,หวายขม
- มีด พร้า
- กรรไกรตัดหวาย
- ค้อน
- ตะปู
- คีม
- ฝอยขัดหม้อ (เหล็ก)
- มีดคัตเตอร์
- แปรงวานิช,วานิช
- กาวตราช้าง
- ถังถมสำหรับฝังตะปู
- ปากกา
- ช้อนเจาะรูพิเศษ
- เหล็กแหลมนำทาง

๒.๕ ลักษณะเฉพาะอื่นๆ -

๒.๖ คุณค่า ความประณีตประดิษฐ์ ประดอย เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากมือ ไม่ใช้เครื่องจักร ใช้วัสดุจากธรรมชาติไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

๒.๗ การถ่ายทอดและการสืบทอด

- มีการจัดตั้งกลุ่มจักสานบ้านห้วยเกรียบ
- สอนการทำจักสานหวายให้กับผู้ที่สนใจ
- ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับลูกๆ
- นักเรียนนักศึกษาในเขตพื้นที่
- ร่วมแสดงผลงานกับส่วนราชการ(บางสะพานตำนานเมืองทอง)

๓. เงื่อนไขภาวะวิกฤติ/ปัจจัยคุกคาม

๓.๑ สภาพปัจจุบัน

เนื่องจากลักษณะการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ความนิยมของผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานเป็นที่นิยมเฉพาะกลุ่ม ทรัพยากรธรรมชาติที่ลดน้อยลง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และความนิยมในอาชีพจักรสานเป็นเฉพาะคนกลุ่มเดิม เด็กรุ่นหลังขาดการสืบทอดต่อ

๓.๒ ปัจจัยคุกคาม

- ขาดคนสืบทอด
- วัสดุในการจัดทำเครื่องจักรสาน หายากได้ยากขึ้น

๔. ข้อมูลของผู้บอกรายละเอียด

๑. นายเกษม เพ็งบัวแก้ว เกิดวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๖ อายุ ๗๐ ปี ที่อยู่ ๗๑/๑ หมู่ที่ ๔ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รหัสไปรษณีย์ ๗๗๒๓๐ โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๕๕๐๗๖

นายเกษม เพ็งบัวแก้ว เป็นช่างจักรสานฝีมือดีคนหนึ่งของบ้านห้วยเกรียบ ปัจจุบันสมรสมีบุตร ธิดา ๔ คน ชาย ๓ คน และหญิง ๑ คน เดิมเป็นคนอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช และได้ย้ายครอบครัวมาอยู่ที่บ้านห้วยเกรียบเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ ในสมัยนั้นประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน

นายเกษม เพ็งบัวแก้ว ได้เรียนรู้งานหวายมาจาก คุณตามุ่น เป็นชาวนครศรีธรรมราชซึ่งมีความรู้ทางด้านการสานบุ๋งกี๋ ประกอบกับเมื่อ ๒๐ ปีก่อน มีครูมาสอนจักสานหวายที่บ้านห้วยเกรียบ โดยเริ่มจากการทำเก้าอี้หวาย ตะกร้าหวายและเฟอร์นิเจอร์หวายและอื่นๆ อีกมากมายและได้ทำงานด้านหัตถกรรมหวายเรื่อยมาจนปัจจุบัน

นายเกษม เพ็งบัวแก้ว เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จากโดรงเรียน ป. พิบูลย์สงคราม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒. นายสว่าง หยู่เอียด เกิดวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ อายุ ๗๒ ปี ที่อยู่ ๒๕๔ /๑ หมู่ที่ ๔ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รหัสไปรษณีย์ ๗๗๒๓๐ โทรศัพท์ ๐๘๙-๕๔๗๐๑๐๖

นายสว่าง หยู่เอียด บ้านเดิมเป็นคนอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช สมรสและมีบุตร ธิดา ๓ คน ชาย ๒ หญิง ๑ คน ย้ายครอบครัวมาอยู่ที่บ้านห้วยเกรียบ ตำบลทองมงคล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนวัดบูรณาวาส อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน และได้เรียนรู้การทำงานด้านหัตถกรรมจักสานหวายเมื่อพ.ศ. ๒๕๒๒ และต่อมาได้จัดตั้งกลุ่มจักสานเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔

สาขาด้านช่างฝีมือพื้นบ้าน ประเภทงานฝีมือ
(ช่างทำเฟอร์นิเจอร์)
นายสมพร คงโพธิ์

นายสมพร คงโพธิ์ เกิดเมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๓ ที่อยู่ ๖๖/๑ หมู่ที่ ๖ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๗๗๒๓๐ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗-๑๕๕๐๗๖๕ บิดาชื่อ นายเผื่อน คงโพธิ์ นางมารดานางเพียร คงโพธิ์ บิดาเป็นชาวจังหวัดราชบุรี มารดาเป็นชาวจังหวัดชุมพร สมรสกับนางวิภา สายทอง มีบุตรด้วยกัน ๑ คน

ชีวิตการศึกษา และการทำงาน

นายสมพร คงโพธิ์ ประกอบอาชีพเป็นช่างทำเฟอร์นิเจอร์ไม้อัด

การศึกษา เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านทองมงคล ได้เรียนรู้การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้อัดมาจากการไปทำงานรับจ้างทั่วไปในร้านทำเฟอร์นิเจอร์ไม้อัดแห่งหนึ่ง และได้เรียนรู้การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้อัดมาจากที่นั้นจนมีความชำนาญในการทำเฟอร์นิเจอร์ไม้อัด ภายหลังจึงกลับมาอยู่บ้านแล้วจึงนำทักษะและความรู้ที่ได้การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้อัดที่บ้านของตน งานเฟอร์นิเจอร์ไม้อัดของนายสมพร คงโพธิ์ นั้นมีความประณีต สวยงาม และสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน

องค์ความรู้

มีความสามารถทางด้านช่างทำเฟอร์นิเจอร์ไม้อัดมานานนับ ๑๐ ปี

ผลงาน

- ทำเฟอร์นิเจอร์ไม้อัดทุกประเภท อาทิ เช่น ตู้ใส่เสื้อผ้า ชั้นวางของ เตียงนอน ชั้นวางโทรทัศน์
- ผลงานไปแสดงตามงานต่างๆ
- ร่วมแสดงผลงานกับหน่วยงานต่างๆ
- ได้รับคัดสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ระดับ สองดาว ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๗ (OTOP)

ลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ชนรุ่นหลัง

- หากมีผู้สนใจทางด้านนี้ก็ยินดีที่จะสอนให้โดยมิปิดบัง

OTOP

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

สาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน

เรื่อง บทร้องพื้นบ้าน (เพลงกล่อมเด็ก)

ชื่อ นางชูชีพ อยู่ยงค์

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
ด้านวรรณกรรม
ชื่อวรรณกรรม เพลงกล่อมเด็ก
เรื่อง บทร้องพื้นบ้าน

๑. บทนำ : ประวัติความเป็นมา/ความสำคัญ

๑.๑ ความสำคัญ/หลักการเหตุผล

วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ ชาติที่เจริญแล้วทุกชาติจะต้องมีวรรณกรรมเป็นของตัวเอง ก็แล้วแต่ความเจริญงอกงามแห่งจิตใจของชนในชาตินั้น ๆ วรรณกรรมเป็นเครื่องชี้ให้รู้ว่า ชาติใดมีความเจริญทางวัฒนธรรมสูงแค่ไหนและยุคใดมีความเจริญสูงสุด ยุคใดมีความเสื่อมทรามลง เพราะฉะนั้นวรรณกรรมแต่ละชาติ จึงเป็นเครื่องชี้วัดได้ว่า ยุคใดจิตใจของประชาชนในชาติ มีความเจริญหรือเสื่อมอย่างไรด้วยเหตุนี้ วรรณกรรมจึงเป็นเครื่องมือสื่อสารความรู้สึกนึกคิดถ่ายทอดจิตนาการและแสดงออกซึ่งศิลปะ อันประณีตงดงาม วรรณกรรมแต่ละเรื่องทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ ของยุคสมัยที่ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนผ่านมุมมองของตนออกมา รวมทั้งทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้คนที่มีต่อสภาพการณ์เหล่านั้นด้วยดังนั้นวรรณกรรมจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์แทบทุกด้าน อาจกล่าวได้ว่า สังคมมนุษย์ที่เจริญมีอารยธรรม และเทคโนโลยีในปัจจุบันนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวรรณกรรมทั้งสิ้น วรรณกรรมต่างมีบทบาท ความสำคัญ และอิทธิพลไม่มากก็น้อย ซึ่งคุณค่าเหล่านี้ได้มีผู้แสดงความคิดเห็นไว้หลากหลาย

เพลงกล่อมเด็ก เป็นบทเพลงร้องที่จัดอยู่ในวรรณกรรมเพลงพื้นบ้าน โดยมีจุดประสงค์ใช้ร้องกล่อมเด็กหรอปลอบเด็กเพื่อให้เด็กนอนหลับ การร้องเพลงกล่อมเด็กมักสืบทอดกันมาด้วยวิธีกาจดจำจากรุ่นสู่รุ่น เป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรม โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดที่สำคัญ ส่วนเนื้อหาและท่วงทำนองจะแตกต่างกันตามลักษณะท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งไม่ว่าท้องถิ่นใดล้วนมีลักษณะเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีบทบาทและหน้าที่แสดงเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน จะเห็นได้ ว่าวิถีชีวิตของผู้คนมีความเกี่ยวข้องและผูกพันกับเพลงกล่อมเด็กมาช้านาน แต่เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันทำให้เพลงกล่อมเด็กดั้งเดิมซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นค่อยๆ เลือนหายไป จากกระบวนการเลี้ยงดูเด็กในชุมชน หากหลงเหลือบ้างแต่เนื้อร้องก็ผิดเพี้ยนไปมาก และอาจกล่าวได้ว่าแนวโน้มของผู้ที่ร้องเพลงกล่อมเด็กหรือใช้เพลงกล่อมเด็กเป็นเครื่องมือในการเลี้ยงดูบุตรมีอัตราลดลงกว่าสมัยก่อนมากทั้งนี้อาจมาจาก

ปัจจัยภายนอก เช่น พ่อแม่ไม่ มีเวลาเลี้ยงดู บุตร คนรุ่นปัจจุบันไม่คุ้นเคยกับเนื้อร้องเพลงกล่อมเด็กแบบดั้งเดิม ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและสารสนเทศ เป็นต้น จึงทำให้น่าวิตกว่าหากไม่มีการสืบทอดเพลงกล่อมเด็กไปสู่คนรุ่นหนุ่มสาวในปัจจุบันแล้ว คนในรุ่นลูกหลานต่อไปอาจไม่รู้จักเพลงกล่อมเด็กแบบดั้งเดิมเลยก็เป็นได้และอาจสงผลกระทบต่อระบบความคิด ความเชื่อและโลกทัศน์ของคนในชุมชนท้องถิ่น

๑.๒ ประวัติความเป็นมา

การร้องเพลงกล่อมลูก เป็นการร้องเพลงที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ สมัย ปู่ ย่า ตา ยาย ในสมัยก่อนผู้หญิงต้องทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน ผู้ชายต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และชาวบ้านในสมัยก่อนแต่ละครอบครัวมีลูกหลายคน ซึ่งการเลี้ยงดูลูกก็ต้องเป็นหน้าที่ของฝ่ายหญิง ที่ต้องกล่อมลูกให้นอน โดยการร้องเพลงกล่อมเด็ก เพื่อขับกล่อมให้เด็กได้ฟังและคล้อยหลับไปเอง เป็นการร้องเพลงพื้นบ้านที่มีเนื้อหาสาระ ภาษา และทำนอง ที่เป็นเอกลักษณ์ นุ่มนวล ฟังแล้วสบายหูสบายใจ บางเพลงฟังแล้วอยากฟังต่อไปว่าเป็นอย่างไร การร้องเพลงกล่อมลูก เป็นการร้องเพลงกล่อมเด็กแรกเกิด สมัยโบราณ การเลี้ยงเด็กแรกเกิดจะเลี้ยงด้วยนมแม่เป็นส่วนใหญ่ แม่จะมีเวลาอยู่กับลูกอย่างใกล้ชิดเป็นผู้ให้ลูกกินนมทุกเวลาที่ลูกหิว ผู้เป็นแม่มีความใกล้ชิดกับลูกมากอยากจะบอกว่ารักลูก การร้องเพลงกล่อมลูกเป็นวิธีการบอกความรักของแม่วิธีหนึ่ง

๑.๓ สภาพความรู้ที่มีอยู่(มีผู้รู้อยู่กี่คน/อยู่ในสภาพใด)

เพลงกล่อมเด็กดั้งเดิมซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นค่อยๆ เลือนหายไป จากกระบวนการเลี้ยงดูเด็กในชุมชนที่หลงเหลือบ้างแต่เนื้อร้องก็ผิดเพี้ยนไปมาก และมีแนวโน้มของผู้ที่ร้องเพลงกล่อมเด็ก หรือใช้เพลงกล่อมเด็กเป็นเครื่องมือในการเลี้ยงดูบุตรมีอัตราลดลง ทั้งนี้อาจมาจากปัจจัยภายนอก เช่น พ่อแม่ไม่ มีเวลาเลี้ยงดู บุตร คนรุ่นปัจจุบันไม่คุ้นเคยกับเนื้อร้องเพลงกล่อมเด็กแบบดั้งเดิม ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและสารสนเทศ ทำให้เกิดขาดการสืบทอดเพลงกล่อมเด็กไปสู่คนรุ่นหนุ่มสาวในปัจจุบัน

๑.๔ การกระจายตัว หรือสภาพที่ปรากฏ(กลุ่มชนผู้รู้/ผู้ปฏิบัติ)

จากกระบวนการเลี้ยงดูเด็กในชุมชน ที่เปลี่ยนแปลงไปและแนวโน้มของผู้ที่ร้องเพลงกล่อมเด็ก หรือใช้เพลงกล่อมเด็กเป็นเครื่องมือในการเลี้ยงดูบุตรมีอัตราลดลงกว่าสมัยก่อนมากทั้งนี้

อาจมาจากปัจจัยภายนอก เช่น พ่อแม่ไม่ มีเวลาเลี้ยงดู บุตร คนรุ่นปัจจุบันไม่คุ้นเคยกับเนื้อร้องเพลงกล่อมเด็กแบบดั้งเดิม ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและสารสนเทศ หากไม่มีการสืบทอดเพลงกล่อมเด็กไปสู่คนรุ่นหนุ่มสาวในปัจจุบันแล้ว คนในรุ่นลูกหลานต่อไปอาจไม่รู้จักเพลงกล่อมเด็กอีกต่อไป

๑.๕ ชุมชน/กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย

๒. สาระสำคัญ

๒.๑ ชื่อที่ปรากฏในท้องถิ่น เพลงกล่อมลูก

๒.๒ ประเภท บทร้องพื้นบ้าน

๒.๓ ความสัมพันธ์และบทบาทในวิถีชีวิต

การร้องเพลงกล่อมลูก เนื้อหาทำนองที่ร้องออกมาเป็นเนื้อหาที่สั่งสอน สะท้อนสังคมวัฒนธรรมเป็นการสะท้อนวิธีการทำมาหากิน อธิบายถึงความยากลำบากในการเลี้ยงลูก สอนให้ลูกเป็นคนดี เป็นการถ่ายทอดความรัก ความผูกพัน ความห่วงใยระหว่างแม่กับลูก

๒.๔ ลักษณะเฉพาะอื่น

การร้องเพลงกล่อมลูก หรือกล่อมเด็ก เป็นการร้องเพลงที่ไม่มีดนตรีประกอบการร้องเพลง เนื้อหาสาระเป็นเอกลักษณ์ที่เฉพาะไม่เหมือนเพลงทั่ว ๆ ไปโดยมีเนื้อร้อง เพลงกล่อมเด็กจะเป็นลักษณะกลอนของกลอนชาวบ้านไม่มีแบบแผนแน่นอน เพียงแต่มีสัมผัสคล้องจองกันบ้าง ถ้อยคำที่ใช้ในบางครั้งอาจไม่มีความหมาย

๒.๕ คุณค่า

๑. ให้ความบันเทิงใจแก่ชุมชน

๒. ให้เข้าใจในค่านิยม โลกทัศน์ของแต่ละท้องถิ่นโดยผ่านทางวรรณกรรม

๓. เข้าใจวัฒนธรรมของชาวบ้านในท้องถิ่น

๔. ก่อให้เกิดความรักถิ่น หวงแหนมาตุภูมิ และรักสามัคคีในท้องถิ่นของตน

๕. คุณค่าต่อการสร้างสรรค์สังคม

๒.๖ การถ่ายทอดและการสืบทอด

ซึ่งเพลงกล่อมเด็กนี้แต่ละครอบครัวก็จะมีการถ่ายทอดกันโดยการรับฟังจากแม่หรือญาติผู้ใหญ่ที่ขับกล่อมให้ลูกหลานนอนเป็นประจำ

๓. เงื่อนไขภาวะวิกฤติ/ปัจจัยคุกคาม

๓.๑ สภาพปัจจุบัน

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่เจริญก้าวหน้าด้วยเทคโนโลยีและการดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแลงไปทำให้เกิดภาวะของความเร่งรีบ ไม่มีเวลาทำให้การร้องเพลงกล่อมเด็ก เพื่อให้นอนหลับหรือพ่อ แม่ได้เลี้ยงดูลูกเองทำให้เกิดการสืบทอดเพลงกล่อมเด็ก

๓.๒ ปัจจัยคุกคาม

- สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง

- ขาดการสืบทอด

๔. ข้อมูลของผู้บอกรายละเอียด

นางชูชีพ อยู่ยงค์ เกิดวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๙๘ อายุ ๕๗ ปี ที่อยู่ ๑๕๒ หมู่ที่ ๙ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รหัสไปรษณีย์ ๗๗๒๓๐ จบการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ ๖ ประกอบอาชีพ เกษตรกร โทรศัพท์ ๐๘๙-๖๑๔๖๑๐๑

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ด้านศิลปกรรม

เรื่อง ดนตรี(กลองยาว)

ชื่อ นายมณี มีนาม

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ด้านศิลปกรรม

ชื่อ กลองยาว

เรื่อง ดนตรี

๑. บทนำ : ประวัติความเป็นมา/ความสำคัญ

๑.๑ ความสำคัญ/หลักการเหตุผล

การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักถึงความเป็นไทยให้กับคนรุ่นหลัง สิ่งที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การได้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของบรรพบุรุษไทย โดยได้ผสมผสาน ภูมิปัญญาในแต่ละเรื่องไว้อย่างกลมกลืนและชาญฉลาดเมื่อได้เรียนรู้ถึงความเป็นมา รู้คุณค่าและเกิดทักษะทางด้านดนตรี ทำให้เกิดความซาบซึ้งรักและหวงแหนเกิดการอนุรักษ์สืบทอดมรดกอันล้ำค่าทางดนตรี จากบรรพบุรุษให้ยั่งยืนสืบไปในสังคมไทยและชาติไทย เป็นการดำเนินการในการสร้างจิตสำนึกของความเป็นไทยและการพัฒนาคุณธรรมเพื่อการปลูกฝังพัฒนาคุณภาพชีวิตและมีสำนึกความเป็นไทย มีสุนทรียภาพทางด้านอารมณ์ รวมทั้งรักและหวงแหนในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นแสดงถึงความเป็นชาติไทย โดยคาดหวังผลสำเร็จของการดำเนินงานว่าจะสามารถปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นไทยให้แก่ในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียง เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้าน อันจะส่งผลถึงความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของสังคมไทยสืบไป

๑.๒ ประวัติความเป็นมา

เชื่อกันว่ากลองยาวได้แบบอย่างมาจากพม่า ในสมัยกรุงธนบุรี หรือต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยที่ไทยกับพม่ากำลังทำสงครามกัน เวลาพักรบ พวกทหารพม่าก็เล่น "กลองยาว" กันสนุกสนาน พวกชาวไทยได้เห็นก็จำแบบอย่างมาเล่นบ้าง แต่บางท่านก็เล่าว่า กลองยาวของพม่าแบบนี้มีชาวพม่าพวกหนึ่งนำเข้ามาเล่นในงานที่มีกระบวนแห่ เช่น บวชนาค ทอดกฐิน เป็นต้น และนิยมเล่นกันเป็นที่รื่นเริง สนุกสนานในเทศกาลสงกรานต์ และเล่นกันแพร่หลายไปแทบทุกหัวบ้านหัวเมือง วงหนึ่งๆ จะใช้กลองยาวหลายลูกก็ได้ เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงร่วม มี ฉิ่ง, ฉาบเล็ก, กรับ, โหม่ง เรียกการเล่น

ชนิดนี้ว่า "เถิดเทิง" หรือ "เทิงกลองยาว" ที่เรียกเช่นนี้เข้าใจว่า เรียกตามเสียงกลองที่ตีและตามรูปลักษณะกลองยาว

๑.๓ ชุมชน/กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง วงศาคณาญาติและบุคคลที่มีความสนใจทั้งในพื้นที่ตำบลทองมงคลและพื้นที่ใกล้เคียง

๒. สาระสำคัญ

๒.๑ ชื่อที่ปรากฏในท้องถิ่น กลองยาว

๒.๒ ลักษณะการแสดง การเล่นกลองยาวเป็นการเล่นที่แสดงความพร้อมเพรียงและสามัคคีในหมู่คณะ จำนวนผู้แสดงจะมีเป็นชุดราว ๑๐ คน เป็นอย่างน้อย มีผู้บรรเลงดนตรี ๔ คน คือ คนตี ฉิ่ง, ฉาบเล็ก, กรับ, โหม่ง และคนตีกลอง เวลาแสดงพวกตีเครื่องประกอบจังหวะจะทำหน้าที่ร้องเพลประกอบเร่งเร้าอารมณ์ให้สนุกสนาน ไปในขณะตีไปด้วย

๒.๓ ประเภท ดนตรี

๒.๔ ความเชื่อ ก่อนเล่นมีการทำพิธีไหว้ครู มีดอกไม้ธูปเทียน เหล้าขาว บุหรี่และเงินค่ายกครู ๑๒ บาท เมื่อไหว้ครูแล้วจะโห่ขึ้น ๓ ลา แล้วเริ่มแสดง เพราะเชื่อว่ากลองยาวมีครูบาอาจารย์ที่ต้อง เคารพบูชา หากปฏิบัติให้ถูกต้อง จะสร้างความเป็นศิริมงคล

๒.๕ ลำดับขั้นตอนการแสดง ก่อนเล่นมีการทำพิธีไหว้ครู มีดอกไม้ธูปเทียน เหล้าขาว บุหรี่และเงินค่ายกครู ๑๒ บาท การไหว้ เมื่อไหว้ครูแล้วจะโห่ขึ้น ๓ ลา แล้วเริ่มแสดง โดยนักดนตรีประกอบเริ่มบรรเลงผู้ร่ายรำก็จะเดินและร่ายรำไปตามจังหวะกลอง คนดูคนใดรู้สึกสนุกจะเข้าไปร่วมรำด้วยก็ได้เพราะเป็นการเล่นอย่างชาวบ้าน ใครจะสมัครเข้าร่วมเล่นร่วมรำด้วยก็ได้

๒.๖ อุปกรณ์ , กลองยาว

๒.๗ ลักษณะเฉพาะอื่นๆ -

๒.๘ คุณค่า การเล่นกลองยาวเป็นการเล่นที่แสดงความพร้อมเพรียงสามัคคีในหมู่คณะ เนื่องจากเป็นการเล่นเป็นกลุ่มต้องการเสียง หรือจังหวะที่พร้อมกัน ให้ความสนุกสนานรื่นเริงทั้งผู้เล่นและผู้ชม

๒.๙ การถ่ายทอดและการสืบทอด ลักษณะการถ่ายถอดภูมิปัญญาสู่ชนรุ่นหลัง โดยสอนการตีกลองยาวให้กับลูกหลาน ญาติพี่น้อง เด็กนักเรียนโรงเรียนในเขตพื้นที่ตำบลทองมงคล และผู้ที่มีความสนใจ พร้อมทั้งการมีส่วนร่วมแสดงในกิจกรรมของส่วนราชการและประชาชนที่มีความสนใจในศิลปะการแสดงกลองยาว

๓. เงื่อนไขภาวะวิกฤติ/ปัจจัยคุกคาม

๓.๑ สภาพปัจจุบัน ปัจจุบันวงกลองยาว รับจ้างเหมาแสดงตามงานต่างๆ เช่น งานบวช งานแห่ขันหมาก งานแต่งงาน ทั้งในพื้นที่ตำบลทองมงคลและพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความสนใจ ซึ่งเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

๓.๒ ปัจจัยคุกคาม ขาดคนที่จะสืบทอดและการถ่ายให้กับเด็กในสถานศึกษาและผู้สนใจ มีอุปสรรคเรื่องอุปกรณ์และเมื่อถ่ายทอดไปแล้วขาดการสานต่อ

๔. ข้อมูลของผู้บอกรายละเอียด

นายมณี มีนาม เกิดวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๑๐ อายุ ๔๖ ปี ที่อยู่ ๕/๒ หมู่ที่ ๖ ตำบล ทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รหัสไปรษณีย์ ๗๗๒๓๐ โทรศัพท์ ๐๘๖-๑๗๒๙๘๓๕

นายมณี มีนาม มีบุตร ๑ คน ประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน และมีความสนใจในการตีกลองยาวมาตั้งแต่เด็กๆเพราะจะติดตามพ่อที่ไปเล่นกลองยาวตามงานต่างๆ อยู่เสมอ และได้หัดเล่นกลองยาวจากพ่อ และได้ร่วมตีกลองยาวเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

นายมณี มีนาม เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนบ้านทองมงคล ต่อมาได้ศึกษาเรียนต่อการศึกษานอกโรงเรียน(กศน.) จนจบระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
ด้านแพทย์แผนไทย
เรื่อง หมอตำแย
ชื่อ นางจาง สามงามทอง

นางจาง สามงามทอง เกิดวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๕ ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๘๑ หมู่ ๑๐ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บิดาชื่อ นายยุ่น สามงามทอง มารดาชื่อ นางลำไย สามงามทอง เดิมเป็นชาวจังหวัดนครปฐม ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ตั้งแต่อายุ ๔๕ ปี สมรสกับนายสมพร ศรีสังวาลย์ มีบุตรธิดาด้วยกัน ๕ คน ปัจจุบันไม่ได้ประกอบอาชีพ

องค์ความรู้

- นางจาง สามงามทอง มีความรู้ด้านหมอตำแย ทำคลอด จัดยาเลือด (สมุนไพร) ทำมาตั้งแต่อายุ 25 ปี โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากยาย ซึ่งเป็นแพทย์ตำบล มาตั้งแต่วันที่ ๒๕ ปี

ลักษณะการถ่ายถอดภูมิปัญญาสู่ชนรุ่นหลัง

ปัจจุบันยังไม่ได้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ชนรุ่นหลัง เพราะการเปลี่ยนแปลงทางสภาพของสังคม

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สาขา ด้านการแพทย์ไทย
เรื่อง สมุนไพรไทย
ชื่อ นางสมบุญ ทับเนียม

นางสมบุญ ทับเนียม เกิดเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๗๗
ที่อยู่ ๕๕/๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๗๗๒๓๐
หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๔-๘๕๓๐๔๒๐

ชีวิตการศึกษาและการทำงาน

นางสมบุญ ทับเนียม มีบิดาชื่อ นายชัย ทับเนียม มารดาชื่อ นางอู่ ทับเนียม ดั้งเดิมเป็นชาวอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ย้ายถิ่นฐานมาอยู่อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ สมรสกับนายประสิทธิ์ พูลประเสริฐ มีบุตรธิดา ๘ คน

ผลงาน

- ภูมิความรู้

นางสมบุญ ทับเนียม มีภูมิความรู้ด้านพืชสมุนไพรไทย เช่น พืชสมุนไพรรักษาโรคมะเร็ง เหนื่บชา ยาถอนพิษงู โรคเริม ยาบำรุงมดลูก เป็นต้น โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากหลวงพ่อวัดในกุฎ อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การถ่ายทอดภูมิปัญญา

- ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับบุตรชายคนสุดท้อง ชื่อ นายเลิศ พูลประเสริฐ

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
ด้านแพทย์แผนไทย
เรื่อง นวดแผนไทย
ชื่อ นางณัฏฐกานต์ คอนลอย

นางณัฏฐกานต์ คอนลอย เกิดวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๐๘ ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่ที่ ๗ บิดาชื่อ นายสิงหา ทศฐารัง มารดา ชื่อนางวรรณา ทศฐารัง ดั้งเดิมบิดาเป็นคนชุมพร ย้ายถิ่นฐานมาอยู่หมู่ที่ ๓ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน สมรสกับนายอัมพร คอนลอย ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว มีบุตรด้วยกัน ๓ คน

องค์ความรู้

- นางณัฏฐกานต์ คอนลอย ได้รับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการนวดโดยการไปเรียนที่วันโพธิ์ และนำความรู้ที่ได้รับมาประกอบอาชีพเสริมรายได้ให้กับครอบครัว

ลักษณะการถ่ายถอดภูมิปัญญาสู่ชนรุ่นหลัง

ปัจจุบันยังไม่ได้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ชนรุ่นหลัง

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ด้านการแพทย์แผนไทย

เรื่อง การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน

ชื่อ นายยุ้ย ดวงจันทร์

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ด้านการแพทย์แผนไทย

เรื่อง การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน

๑. บทนำ: ประวัติความเป็นมา/ความสำคัญ

๑.๑ ความสำคัญ/หลักการเหตุผล ช่วยเหลือประชาชนที่เจ็บป่วยจากการถูกสัตว์ที่มีพิษกัด เช่น งู ตะขาบ แมลงป่อง ไม่ให้หายจากการเจ็บปวดและสามารถถอนพิษให้หายขาดได้ โดยใช้ความรู้ความสามารถในการศึกษาค้นคว้าจากตำราโบราณที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมารักษาให้กับประชาชน

๑.๒ ประวัติความเป็นมา ได้สืบทอดวิชาการรักษา และคาถาอาคม มาจากบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดกันมา โดยค้นคว้าจากตำราโบราณ เพื่อใช้เป็นการรักษาคนป่วยจากพิษสัตว์ชนิดต่าง ๆ ควบคู่ไปกับแพทย์แผนปัจจุบันไปด้วย

๒. สาระสำคัญ

๒.๑ ชื่อที่ปรากฏในท้องถิ่น หรือชื่อเทียบเคียง หมอยุ้ย รักษาพิษงูและสัตว์ที่มีพิษ เช่น ตะขาบ แมลงป่อง โรคเริม แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก

๒.๒ ประเภท การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน

๒.๓ ความเชื่อ ใช้วิชาความรู้ที่บรรพบุรุษได้สืบทอดให้มา มารักษาให้กับประชาชนให้หายจากการเจ็บปวดจากพิษงู ตะขาบ และแมลงป่องได้

๒.๔ วัสดุ และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง สมุนไพรนานาชนิด ผ้าพันแผล เข็มฉีดยาใช้สำหรับดูดพิษออก และเหล้าขาว

๒.๕ กระบวนการ/ขั้นตอน/วิธีการ

นำเข็มฉีดยามาดูดพิษออกให้หมอก่อน แล้วใช้พืชสมุนไพรมาตำกับเหล้าขาว แล้วนำไปพอกที่แผลโดยใช้คาถาในการประกอบทำพิธีด้วย และใช้ผ้าพันแผลพันแผลให้รอบเพื่อไม่ให้เชื้อโรคเข้าไปในแผลได้ และจะต้องมาทำการรักษาให้ครบ ๓ วันถึงจะหายขาดจากพิษได้

ก่อนการรักษาจะต้องมีพิธีการไหว้ครู ดังต่อไปนี้

เงินค่ายกครู ๑๒ บาท ดอกไม้ ๕ ดอก ธูป ๕ ดอก เทียน ๕ เล่ม

๒.๖ ลักษณะเฉพาะอื่น ๆ ไม่มี

๒.๗ คุณค่า มีความยินดีที่ได้รักษาให้กับประชาชน หายเจ็บปวดจากสัตว์ที่มีพิษกัด และหายขาดจากพิษได้ดี และเป็นที่ยอมรับของประชาชน

๒.๘ การถ่ายทอดและการสืบทอด ได้ศึกษาหาความรู้มาจากบรรพบุรุษ และจากตำราโบราณ พร้อมศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องสมุนไพร คาถาอาคม และพิธีกรรม มารักษาประชาชน

๓. เงื่อนไขภาวะวิกฤติ/ปัจจัยคุกคาม

๓.๑ สภาพปัจจุบัน มีการตอบรับจากประชาชนในการรักษาเป็นอย่างดี โดยมารักษาเพราะมีความเชื่อในตัวหมอยุ้ย กล่าวว่ามารักษากับหมอยุ้ยแล้วหายจากการเจ็บปวดจากพิษงู

๓.๒ ปัจจัยคุกคาม มีประชาชนบางกลุ่ม ที่ไม่เชื่อในเรื่องนี้ โดยพูดกันว่าเป็นเรื่องงมงาย สู้รักษากับหมอปัจจุบันไม่ได้ที่มีเครื่องมือก็ทันสมัย สะอาดและปลอดภัยกว่า และมีเซรุ่มที่ผลิตมาเพื่อต่อต้านจากพิษงูได้หลายชนิด

๔. ข้อมูลของผู้บอกรายละเอียด

นายยุ้ย ดวงจันทร์ อายุ ๖๘ ปี **อาชีพ** ทำไร่ ทำสวน **การศึกษาสูงสุด** บวชเรียนทางพระ

ที่อยู่ ๕๓/๖ หมู่ที่ ๓ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เบอร์โทร ๐๘๑-๑๙๒๓๒๔๗

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ด้านการแพทย์แผนไทย

ชื่อ นายจำนงค์ เดชใหญ่

เรื่อง การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน

แบบเก็บข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ด้านการแพทย์แผนไทย

เรื่อง การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน

๑. บทนำ: ประวัติความเป็นมา/ความสำคัญ

๑.๑ ความสำคัญ/หลักการเหตุผล ช่วยเหลือประชาชนที่เจ็บป่วยจากโรคภัยไข้เจ็บอยู่ให้หายขาดได้ โดยใช้ความรู้ความสามารถในการศึกษาค้นคว้าจากตำราโบราณที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมารักษาให้กับประชาชน

๑.๒ ประวัติความเป็นมา ได้สืบทอดวิชาการรักษา และคาถาอาคม จากบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดกันมา โดยศึกษาค้นคว้าจากตำราโบราณพร้อมไปศึกษาหาความรู้จากหมอพื้นบ้านเกี่ยวกับเรื่องสมุนไพร คาถาอาคม และพิธีกรรม จนได้รับใบประกาศนียบัตร ระดับภาคกลาง สังกัดกระทรวงสาธารณะสุข เพื่อใช้เป็นการประกอบวิชาชีพในการรักษาคนป่วย ควบคู่ไปกับแพทย์แผนปัจจุบันไปด้วย

๒. สาระสำคัญ

๒.๑ ชื่อที่ปรากฏในท้องถิ่น หรือชื่อเทียบเคียง หมอนงค์ รักษาโรคต่าง ๆ เช่น โรคเบาหวาน โรคความดัน โรคเริม โรคมาเลเลีย โรคมะเร็ง โรคเกี่ยวกับภายใน โรคหัวใจ โรคเหน็บชา โรคเอดส์ โรคไขมันอุดตันในเส้นเลือด ฯลฯ

๒.๒ ประเภท การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน

๒.๓ ความเชื่อ ใช้วิชาความรู้ที่บรรพบุรุษได้สืบทอดให้มา มารักษาให้กับประชาชนที่มารักษาโรคให้หายจากโรคต่าง ๆได้

๒.๔ วัสดุ และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง มีเครื่องอบ เครื่องนึ่ง เครื่องปั่นยา แคปซูน พืชสมุนไพรต่าง ๆ ที่หามาจากป่าบ้าง ปลูกเองบ้าง และหาซื้อตามร้านขายยาแผนโบราณทั่วไป

๒.๕ กระบวนการ/ขั้นตอน/วิธีการ

นำพืชสมุนไพรมาตากให้แห้ง แล้วนำไปอบฆ่าเชื้อก่อนนำมาบดใส่แคปซูน เพื่อใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ แต่ถ้าเป็นหลายโรครวมกันต้องใช้ยาชนิดต้ม โดยหมอจะจัดยาให้ไปต้มกินอย่างน้อย ๓ หม้อก็หาย

ก่อนการรักษาจะต้องมีพิธีการไหว้ครู ดังต่อไปนี้

เงินค่ายกครู ๒๐๐ บาท ดอกไม้ ๕ ดอก ธูป ๕ ดอก เทียน ๕ เล่ม

๒.๖ ลักษณะเฉพาะอื่น ๆ ไม่มี

๒.๗ คุณค่า ดีใจที่ได้รักษาให้ประชาชนที่ป่วยจากโรคภัยไข้เจ็บได้หายขาดจากโรคได้ และเป็นที่ยอมรับในสังคมปัจจุบัน

๒.๘ การถ่ายทอดและการสืบทอด ได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้มาจากบรรพบุรุษ จากตำราโบราณ และศึกษาหาความรู้จากหมอพื้นบ้าน เกี่ยวกับเรื่องสมุนไพร คาถาอาคม และพิธีกรรม จนได้รับใบประกาศณียบัตร ระดับภาคกลาง สังกัดกระทรวงสาธารณะสุข

๓. เงื่อนไขภาวะวิกฤติ/ปัจจัยคุกคาม

๓.๑ สภาพปัจจุบัน มีการตอบรับจากประชาชนในการรักษาเป็นอย่างดี ติดเป็นร้อยละ ๗๐ % โดยมารักษาเพราะมีความเชื่อในตัวบุคคล กล่าวกันว่ามารักษากับหมอนงค์แล้วหายจากโรคแน่นอน

๓.๒ ปัจจัยคุกคาม มีประชาชนร้อยละ ๓๐ % ที่ไม่เชื่อในเรื่องนี้ โดยพูด กันว่าเป็นเรื่องงมงาย สู้รักษากับหมอปัจจุบันไม่ได้ที่มีเครื่องมือก็ทันสมัย สะอาดและปลอดภัยกว่า

๔. ข้อมูลของผู้บอกรายละเอียด

นายจำนงค์ เดชใหญ่ อายุ ๖๗ ปี **อาชีพ** ทำไร่ ทำสวน **การศึกษาสูงสุด** ประถมศึกษาปีที่ ๔

ที่อยู่ ๗๙/๖ หมู่ที่ ๓ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เบอร์โทร ๐๘๑-๐๘๘๘๐๙๗

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ด้านการแพทย์แผนไทย

ชื่อ หมอจับเส้น

เรื่อง การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน

ชื่อ นายภิรมย์ ไหมทอง

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
ด้านการแพทย์แผนไทย

เรื่อง โหราศาสตร์/การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน

๑. บทนำ: ประวัติความเป็นมา/ความสำคัญ

๑.๑ ความสำคัญ/หลักการเหตุผล ช่วยเหลือชาวประชาชนที่มีความต้องการในการรักษาโรคกระดูกที่เจ็บอยู่ให้หายขาดได้ โดยใช้ความรู้ความสามารถในการศึกษาตำราโบราณที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอด มารักษาให้กับประชาชน และใช้ตำราโหราศาสตร์ในการจัดตั้งพระภูมิ เจ้าที่ และเรียกขวัญให้กับผู้ที่มีความประสงค์ในเรื่องนี้ได้เช่นกัน

๑.๒ ประวัติความเป็นมา ได้สืบทอดวิชาการรักษากระดูก และคาถาอาคม จากบรรพบุรุษจนมาถึงรุ่นคุณพ่อ โดยตัวเองก็มีใจรักในเรื่องนี้ด้วย จึงขอเรียนวิชาจากคุณพ่อ เพื่อที่จะได้สืบทอดวิชาในการรักษา และวิชาคาถาในการเรียกขวัญ เพื่อไม่ให้วิชาดังกล่าวขาดหายไปในสังคมปัจจุบัน เพื่อที่จะได้ใช้รักษาไปพร้อมกับการแพทย์แผนปัจจุบันไปด้วย

๒. สาระสำคัญ

๒.๑ ชื่อที่ปรากฏในท้องถิ่น หรือชื่อเทียบเคียง หมอภิรมย์ รักษาโรคกระดูก หมอเรียกขวัญ และหมอภูมิ

๒.๒ ประเภท โหราศาสตร์/การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน

๒.๓ ความเชื่อ มีความเชื่อว่าบรรพบุรุษยังใช้วิชาความรู้ในการรักษาประชาชนให้หายขาดจากโรคกระดูกได้ แล้วทำไมเราจะใช้วิชาความรู้ที่บรรพบุรุษได้สืบทอดให้ลูกหลาน มารักษาให้กับประชาชนไม่ได้

๒.๔ วัสดุ และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ใช้น้ำมันทำการนวดที่ทำมาจากมะพร้าวและสมุนไพรหลายชนิดเคี้ยวไฟจนเข้าที่ และ ใช้ตำราการรักษา ตำราหลักโหราศาสตร์

๒.๕ กระบวนการ/ขั้นตอน/วิธีการ

- การรักษากระดูก รักษาโดยการใช้มือจับ พร้อมบีบนวดเบา ๆ โดยใช้น้ำมันมะพร้าวนวด และค่อย ๆ จับกระดูกดึงให้เข้าที่พร้อมใช้คาถาในการปัดเป่าในการรักษาควบคู่ไปด้วย

- การเรียกขวัญ รักษาโดยใช้คาถาในการเป่าหัว และเรียกขวัญโดยใช้สานสินธุในการผูกข้อมือ

- การตั้งศาลพระภูมิ เจ้าที่ ใช้ตำราหลักโหราศาสตร์ในการจัดตั้ง

ก่อนการรักษาจะต้องมีพิธีการไหว้ครู ดังต่อไปนี้

เงินค่ายกครู ๓๐๐ บาท ดอกไม้สีขาว ๕ ดอก ธูป ๕ ดอก เทียนขาว ๒ เล่ม เบียร์ ๑ ขวด

๒.๖ ลักษณะเฉพาะอื่น ๆ ไม่มี

๒.๗ คุณค่า ได้รักษาให้คนได้หายขาดจากโรคกระดูกได้ และเป็นที่ยอมรับจากประชาชน

๒.๘ การถ่ายทอดและการสืบทอด ได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้มาจากบรรพบุรุษสู่รุ่นต่อรุ่น และจากตำราโบราณ ตำราโหราศาสตร์ที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมาให้จนถึงปัจจุบัน

๓. เงื่อนไขภาวะวิกฤติ/ปัจจัยคุกคาม

๓.๑ สภาพปัจจุบัน มีการตอบรับจากประชาชนในการรักษาเป็นอย่างดี โดยการถ่ายทอดการรักษาจากปากต่อปาก ว่ามารักษาที่นี้แล้วหายขาด ไม่เจ็บ และสามารถทำงานในการดำรงชีวิตได้ปกติเหมือนเดิม จึงทำให้มีประชาชนมารักษากันมากขึ้น

๓.๒ ปัจจัยคุกคาม มีประชาชนกลุ่มน้อยที่ไม่เชื่อในเรื่องนี้ โดยพูด กันว่าเป็นเรื่องงมงาย สู้รักษากับหมอปัจจุบันไม่ได้ที่มีเครื่องมือก็ทันสมัย สะอาดและปลอดภัยกว่า

๔. ข้อมูลของผู้บอกรายละเอียด

นายภิรมย์ ไหมทอง อายุ ๖๔ ปี **อาชีพ** ทำไร่ ทำสวน **การศึกษาสูงสุด** ประถมศึกษาปีที่ ๔

ที่อยู่ ๙๒ หมู่ที่ ๒ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เบอร์โทร ๐๘๙-๕๓๗๕๗๖๒

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

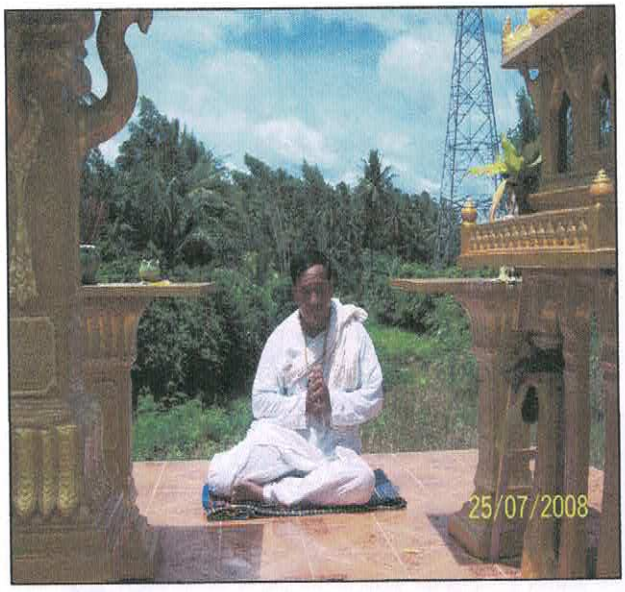
ด้านอื่นๆ

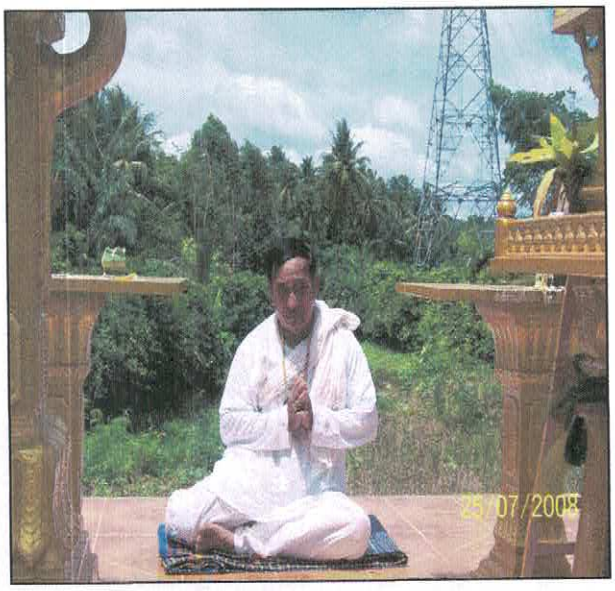
เรื่อง โหราศาสตร์ (ตั้งศาลพระภูมิ)

ชื่อ นายเผือก ชุลี

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ด้านอื่น ๆ

ชื่อ ตั้งศาลพระภูมิ

เรื่อง โหราศาสตร์

๑. บทนำ : ประวัติความเป็นมา/ความสำคัญ

๑.๑ ความสำคัญ/หลักการเหตุผล

คนไทยมีความเชื่อในเรื่องปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ สิ่งที่มองไม่เห็นและไม่สามารถพิสูจน์ได้ ความเชื่อเหล่านี้เป็นสิ่งที่ปลูกฝังมาเป็นเวลานาน จนซึมซับเข้าเป็นไปสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งในวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทย ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมวิถีการดำเนินชีวิต

๑.๒ ประวัติความเป็นมา

เดิมทีชาวบ้านยังไม่มีพุทธศาสนา ก็นับถือเจ้าที่เจ้าทาง เทวดาประจำถิ่นบ้าง อะไรบ้าง.. การแสดงความเคารพก็ไม่มีอะไรมาก เอาไม้กระบอกปักเข้าจุดธูปบอก ต่อมาก็คิดว่าเราอาศัยเทวดามาก ก็ควรจะมีอะไรถวายเทวดาบ้าง ก็ทำเป็นศาลเพียงตาขึ้นมา เอาของวางข้างล่าง ก็คิดว่าเทวดานั่งข้างบน ต่อมาก็เห็นใจเทวดานั่งตากแดดนั่งตาฝนก็ทำร่มให้ ซึ่งต่อมาก็วิวัฒนาการเป็นศาลพระภูมิในปัจจุบัน

๒. สาระสำคัญ

๒.๑ ชื่อที่ปรากฏในท้องถิ่น ตั้งศาลพระภูมิ

๒.๒ ประเภท โหราศาสตร์

๒.๓ ความเชื่อ เชื่อว่าการตั้งศาลจะเป็นการขับไล่สิ่งอัปมงคลทั้งหลายให้ออกไปจากบ้าน แล้วจึงอัญเชิญ พระภูมิมาสถิตที่ ศาลพระภูมิเพื่อปกป้องคุ้มครองเจ้าบ้านและบริวารให้อยู่เย็นเป็นสุขมีความเจริญรุ่งเรือง เพราะถือว่าพระภูมิเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างหนึ่งของบ้าน

๒.๔ วัสดุและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วย

๑. พระชัยมงคล หรือ คุณตา-คุณยาย

๒. คนสวย-คนงาม (ชาย-หญิง)

๓. ละครรำ (ชาย-หญิง)

๔. ช้าง - ม้า

๕. ฉัตรเงิน - ฉัตรทอง

๖. โพธิ์เงิน-โพธิ์ทอง

๗. โอ่งเงิน-โอ่งทอง

๘. แจกันดอกไม้

๙. ดอกบัวเงิน-บัวทอง

๑๐. กระถางธูป

๑๑. ทรายแก้ว

๑๒. ข้าวตอก-ถั่ว-งา

๑๒. ผ้าแพร ๓ สี

๑๓. สายสิญจน์

๑๔. น้ำอบไทย

๑๕. ทองคำเปลว

๑๖. ธูป

๑๗. เทียน

๑๘. ชุดเจิม

๑๙. พวงมาลัยดาวเรือง (ยาว)

๒๐. พวงมาลัยดาวเรือง (สั้น)

เครื่องสังเวยสำหรับตั้งศาล จะประกอบด้วยอาหารคาว หวาน ดังนี้

๑.หัวหมู ๑ หัว

๒.ไก่ต้ม ๑ ตัว

๓.เป็ด ๑ ตัว

๔.ปลานึ่ง ๑ ตัว

๕.ปู หรือ กุ้ง ๑ จาน

๖.บายศรีปากชามยอดไข่ ๑ คู่

๗.น้ำจิ้ม ๒ ถ้วย

๘.ข้าวสวย ๒ ถ้วย

๙.เหล้า ๑ ขวด

๑๐.น้ำชา ๒ ถ้วย

๑๑.น้ำสะอาด ๒ แก้ว

๑๒.มะพร้าวอ่อน ๑ คู่

๑๓.ขนมต้มแดง ๒ จาน

๑๔.ขนมต้มขาว ๒ จาน

๑๕.ขนมถั่วงา ๒ จาน

๑๖.ขนมถ้วยฟู ๒ จาน

๑๗.ขนมหูช้าง ๒ จาน

๑๘.เผือก-มันต้ม ๒ จาน

๑๙.ฟักทอง ๒ ผล

๒๐.แตงไทย ๒ ผล

๒๑.ขนุน ๒ จาน

๒๒.สับปะรด ๒ ผล

๒๓.กล้วย ๒ หวี

๒๔.ผลไม้ ๕ ชนิด ๒ จาน

๒๕.พานหมาก พลู บุหรี่ ๑ คู่

๒.๕ กระบวนการ /ขั้นตอน /วิธีการ

การตั้งศาลพระภูมิ เจ้าบ้านจะต้องไปปรึกษาผู้รู้ พราหมณ์ ผู้ประกอบพิธี โดยเริ่มจากการตรวจ ดูฤกษ์ยาม เจ้าพิธีจะนำ วัน/เดือน/ปีเกิดของเจ้าของบ้านมาดูประกอบ เพื่อให้ครอบครัวอยู่ดีมีสุข เจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน

หาสถานที่ที่ตั้งศาล มีหลักการพิจารณา ดังนี้

๑. ที่ตั้งศาลต้องเป็นบริเวณพื้นดิน มิใช่บริเวณเดียวกับพื้นของตัวบ้าน

๒. จุดที่ตั้งของศาลต้องไม่ถูกเงาของตัวบ้านทอดลงมาทับ

๓. ที่ตั้งของศาลควรอยู่ห่างจากบริเวณที่ตั้งของห้องน้ำ สิ่งปฏิกูล

๔. อย่าหันหน้าศาลเข้าสู่บริเวณที่ตั้งของห้องน้ำ

๕. ไม่ควรตั้งศาลให้หันหน้าตรงกับประตูหน้าบ้าน

๖. ตั้งศาลให้ห่างจากรั้วหรือกำแพงบ้านอย่างน้อย ๑ เมตร

๗. ความสูงของศาล ควรสูงเหนือระดับสายตาของผู้เป็นเจ้าของบ้านขึ้นไปเล็กน้อย

การตั้งศาลพระภูมิ พราหมณ์ ผู้ประกอบพิธี จะประกอบพิธีช่วงเวลาเช้าไม่เกินเที่ยง โดยการจุดธูปเทียน อ่านโองการ อันเชิญพระภูมิขันศาล ถวายเครื่องสังเวย บทชุมนุม เทวดา โดยเชิญเจ้าของบ้าน ผู้อาศัยมาร่วมในการตั้งศาลพระภูมิอย่างใกล้ชิด เพื่อขอพรและเพื่อเป็นกาขอขมาต่อพระภูมิ เพื่อให้เจ้าบ้านอยู่เย็นเป็นสุขเป็นศิริมงคลแก่ชีวิต

๒.๖ ลักษณะเฉพาะอื่นๆ สถานที่ตั้งศาล ทิศทาง ฤกษ์ยาม ความสูงของศาลจากพื้นดิน

๒.๗ คุณค่า เป็นกุศโลบายเพื่อให้คนปฏิบัติดี ประพฤติดี

๒.๘ การถ่ายทอดและการสืบทอด ปฏิบัติสืบทอดตามประเพณีโบราณจากบรรพบุรุษและครูบาอาจารย์

๓. เงื่อนไขภาวะวิกฤติ/ปัจจัยคุกคาม

๓.๑ สภาพปัจจุบัน ยังมีคนให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของการตั้งศาลพระภูมิเป็นจำนวนมากที่คนในพื้นที่และนอกพื้นที่

๓.๒ ปัจจัยคุกคาม -

๔. **ข้อมูลของผู้บอกรายละเอียด**

นายเผือก ชุลี เกิดวันที่ - - ๒๔๘๗ อายุ ๖๖ ปี ที่อยู่ ๓๒/๓ หมู่ที่ ๕ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รหัสไปรษณีย์ ๗๗๒๓๐ โทรศัพท์ ๐๘-๑๒๙๔๕๗๓๔

ชีวิต การศึกษา การทำงาน

นายเผือก ชุลี อายุ ๖๔ ปี เดิมเป็นชาวอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา มีบุตรธิดา ๔ คน ชาย ๒ คน หญิง ๒ คน มีอาชีพทำไร่ ทำสวน

การศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จากโรงเรียนศรียาภัย จังหวัดชุมพร ,เปรียญ ๔ บวชสามเณรเมื่ออายุ ๑๓ ปี และเมื่อพ.ศ. ๒๕๐๐ บวชเรียนจนได้เปรียญธรรมชั้นเอกเมื่อพ.ศ. ๒๕๐๗

การทำงาน เป็นเจ้าหน้าที่ควบคุมโรคติดต่อนำโดยแมลง หน่วยที่ ๕๐ อำเภอบางสะพาน จนเกษียณอายุราชการ กว่า ๓๕ ปี และยังให้บริการประชาชนทั่วไป

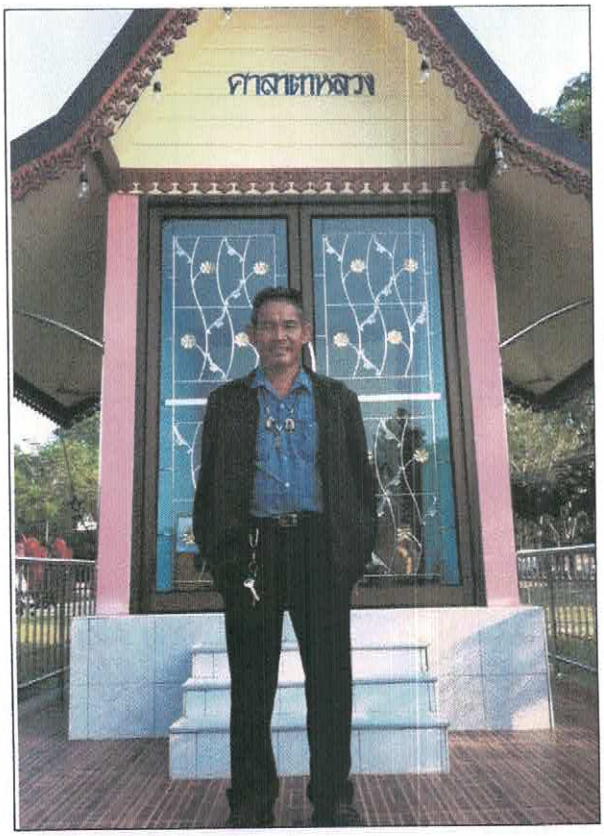
มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ด้านอื่น ๆ

ชื่อ สารเดือนสิบ (ชิงเปรต)

เรื่อง ขนบธรรมเนียมประเพณี

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ด้านอื่น ๆ

ชื่อ สารเดือนสิบ (ชิงเปรต)

เรื่อง ขนบธรรมเนียมประเพณี

(มารยาท/ขนบธรรมเนียมประเพณี/งานเทศกาล)

๑. บทนำ : ประวัติความเป็นมา/ความสำคัญ

๑.๑ ความสำคัญ/หลักการเหตุผล

ประเพณีและวัฒนธรรม นับเป็นสิ่งที่ดีงามที่ชนในชาตินิยมปฏิบัติสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น และการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ แก่นแท้ของสารทเดือนสิบ สอนให้รู้จักการกตัญญู รู้บุญคุณ รู้จักการเสียสละ รู้จักการให้ รู้จักการประพฤติปฏิบัติที่ดีที่ชอบ ไม่เบียดเบียน เป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษ โดยรำลึกถึงคุณความดีของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นโอกาสได้รวมญาติที่อยู่ห่างไกลได้มาพบปะซักถามสารทุกข์สุกดิบต่อกันและได้โอกาสทำบุญร่วมกัน เป็นการเก็บเสบียงอาหารมีทั้งพืชผักอาหารแห้ง อาหารสำเร็จรูปจัดนำไปถวายในรูปหมรับหรือสำรับ เพื่อที่ทางวัดจะได้เก็บรักษาไว้เป็นเสบียงสำหรับพระภิกษุสงฆ์ในฤดูฝน เป็นสาระโบราณสอนไว้โดยอาศัยกุศโลบายใส่ความรื่นเริง และความสนุกสนานลงไปให้คนมาร่วมงานมาก ๆ รวมกลุ่มกันเยอะ ๆ จะได้รวบยอดสอนความดีในคราวเดียว

๑.๒ ประวัติความเป็นมา

ประเพณีสารทเดือนสิบ เป็นงานบุญประเพณีของคนภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะชาวนครศรีธรรมราช ที่ได้รับอิทธิพลด้านความเชื่อซึ่งมาจากทางศาสนาพราหมณ์ โดยมีการผสมผสานกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเข้ามาในภายหลัง ประเพณีสารทเดือนสิบวิวัฒนาการมาจากประเพณีเปตพลีของพราหมณ์ ซึ่งลูกหลานจัดขึ้น เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ต่อมาพวกพราหมณ์จำนวนมากได้หันมานับถือพระพุทธศาสนาและยังถือปฏิบัติในประเพณีดังกล่าวอยู่ พระพุทธ

องค์เห็นว่า ประเพณีนี้มีคุณค่า เป็นการแสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษนำความสุขใจให้ผู้ปฏิบัติ จึงทรงอนุญาตให้อุบาสกอุบาสิกาประกอบพิธีนี้ต่อไปได้ ประเพณีสารทเดือนสิบมีมาตั้งแต่พุทธกาลคาดว่า เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแพร่เข้ามาในนครศรีธรรมราชจึงรับประเพณีนี้มาด้วย ทำบุญสารทเดือนสิบเมืองคอน เป็นงานบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศล ให้บรรพบุรุษ ญาติพี่น้อง ที่ล่วงลับไปแล้ว ที่ยังมีกรรมต้องทนทุกข์ทรมานอยู่ในอบายภูมิ ในวันสารทเดือนสิบ ยมบาลจะปลดปล่อยให้ออกมาเยี่ยมลูกหลาน เพื่อมารับส่วนบุญกุศลที่บรรดาลูกหลาน ญาติพี่น้องทำบุญให้ มีเพียงปีละครั้ง คือในวัน แรม ๑๔ แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ (ซึ่งจะประมาณ ปลายเดือนกันยายน หรือต้นเดือนตุลาคม) พอถึงวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ต้องหลับไปชดใช้กรรมตามเดิม จนกว่าจะหมดเวรหมดกรรมต่อไป

ด้วยชาวบ้านธรรมรัตน์ ประกอบด้วย ชาวบ้านอยู่ในหมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๕ บ้านตำบลทองมงคล และชาวบ้าน หมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๗ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นผู้อพยบมากจากของประเทศไทย ได้แก่จังหวัด นครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลา เมื่อมาตั้งถิ่นฐาน ณ บ้านธรรมรัตน์ ก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาวใต้เอาไว้ และยังคงยึดถือปฏิบัติต่อกันเรื่อยมา จากบรรพบุรุษถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลาน ถือเป็นประเพณีปฏิบัติที่สืบต่อกันมา เป็นประเพณีที่สำคัญและต้องทำเป็นประจำทุกปี

๑.๓ ชุมชน/กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง พระภิกษุสงฆ์วัดธรรมรัตน์ ชุมชนบ้านธรรมรัตน์ คณะครูโรงเรียนบ้านธรรมรัตน์ ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น และชาวใต้ที่อยู่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๒. สาระสำคัญ

๒.๑ ชื่อที่ปรากฏในท้องถิ่นหรือชื่อเทียบเคียง วันสารท งานเดือนสิบ ชิงเปรต

๒.๒ ประเภท ขนบธรรมเนียมประเพณี

๒.๓ สถานที่/แหล่งปฏิบัติ วัดธรรมรัตน์ หมู่ที่ ๕ บ้านธรรมรัตน์ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๒.๔ ระเบียบพิธีกรรม/การประพฤติปฏิบัติของการแสดงออกนั้นๆ ประเพณีการทำบุญ เดือนสิบ ในแต่ละปีจัดขึ้น ๒ ครั้ง ครั้งแรก จะเรียกว่า "บุญแรก" ตรงกับแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๐ซึ่งถือกันว่าเป็นวันรับตายาย หรือดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ผู้ร่วมพิธี จะนำเอาอัฐิหรือรูปถ่ายของบรรพบุรุษหรือญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว มาร่วมพิธีบังสุกุล เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ พร้องทั้งนำอาหารคาวหวาน ผลไม้ ดอกไม้ ธูปเทียนและขนมเดือนสิบ เช่น ขนมลา ขนมพอง ขนม

ดีซำ ขนมบ้า ขนมเทียน และเงิน ไปทำบุญ โดยอาหารคาว หวาน ผลไม้และขนมเดือนสิบและเงิน จะแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ส่วนที่ ๑ ถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ ส่วนที่ ๒ จะนำไปวางที่ร้านเปรต (ภาษาใต้เรียกว่า ลานเปรต) เพื่อเซ่นไหว้ดวงวิญญาณที่ลวงลับ ส่วนที่ ๓ นำไปวางไว้นอกเขตวัด เพื่อเซ่นไหว้สัมพเวสี ผีไม่มีญาติ (เปรตผู้บาปหนา ที่ไม่สามารถเข้ามารับเครื่องเซ่นไหว้ในเขตวัดได้) เมื่อตั้งของถวายพระและเครื่องเซ่นไหว้เสร็จแล้ว ก็จะดำเนินพิธีทางศาสนา ถวายบังสุกุล อุทิศส่วนบุญ ส่วนกุศล ให้กับดวงวิญญาณของผู้ที่ล่วงลับ เมื่อเสร็จพิธีทางศาสนาพระจะให้พร หลังจากนั้นพระสงฆ์จะให้สัญญาณโดยการกระตุกสายสิญจน์ ที่ผูกโยงไปยังร้านเปรต เพื่อให้ผู้เข้าร่วมพิธีได้แย่งชิงของเซ่นไหว้ ซึ่งเรียกว่าการชิงเปรต นั่นเอง การชิงเปรตนั้นจะนำอาหาร ผลไม้ ขนมเดือนสิบที่ได้ นำไปบริโภค บ้างก็นำไปเพื่อทำวัตถุมงคล เพราะชาวบ้านจะมีความเชื่อกันว่าผู้ที่ได้เข้าร่วมพิธีชิงเปรตจะได้บุญกุศลและเป็นสิริมงคลกับตัวเอง เมื่อเสร็จพิธี ผู้เข้าร่วมในพิธีจะร่วมรับประทานอาหารร่วมกันครั้งที่สอง จะเรียกกันว่า “บุญหลัง” ซึ่งจะตรงกับแรม ๑๕ ค่ำ เดือนสิบ ถือกันว่าเป็นการส่งตายาย คือการส่งดวงวิญญาณของบรรพบุรุษสู่ภพภูมิเดิม ซึ่งพิธีกรรมจะทำลักษณะเดียวกันกับบุญแรกหรือครั้งแรก

๒.๕ ภูมิธรรม ภูมิปัญญา เอกลักษณ์ อัตลักษณ์

- ความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษ
- การทำขนมเดือนสิบ
- ความสามัคคีในหมู่คณะ
- การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

๒.๖ ความเชื่อ

พุทธศาสนิกชนเชื่อว่า บรรพบุรุษได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว หากทำความดีไว้เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ จะได้ไปเปิดในสรวงสวรรค์ แต่หากทำความชั่วจะตกนรกกลายเป็นเปรต ต้องทุกข์ทรมานในอเวจี ต้องอาศัยผลบุญที่ลูกหลานอุทิศกุศลไปให้ในแต่ละปีมายังชีพ ดังนั้นในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๐ คนบาปทั้งหลายที่เรียกว่าเปรตจึงถูกปล่อยตัวกลับมายังโลกมนุษย์ เพื่อมาขอส่วนบุญจากลูกหลาน แล้วจะกลับไปนรกในวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐

สารทเดือนสิบ(ชิงเปรต)เป็นงานประเพณีอุทิศส่วนกุศลให้แก่ดวงวิญญาณของบรรพชนและญาติ ผู้ล่วงลับ ที่ได้รับการปล่อยตัวมาจากนรกอันถูกจองจำอยู่ เนื่องจากผลกรรมที่ตนได้เคยก่อไว้ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยเริ่มปล่อยตัวจากนรกทุกวันแรม ๑ ค่ำเดือนสิบ เพื่อมายังโลกมนุษย์ โดยมีจุดประสงค์ในการมาขอส่วนบุญจากลูกหลาน ญาติพี่น้อง ที่ได้เตรียมการอุทิศไว้ให้ เป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้ล่วงลับ หลังจากนั้นจะกลับไปยังนรกในวันแรม ๑๕ ค่ำเดือนสิบ

คนที่ตกนรกนั้นไม่ว่าผู้ลากมากดีหรือยากจนอย่างไรก็แล้วแต่ ไม่เว้นแม้แต่คนที่มีตำแหน่งอันสูงส่งถึงกระทั่งคนที่ต่ำต้อยที่สุดในสังคม หากตกนรกจะได้รับผลกรรมที่กระทำ ซึ่งเรียกว่า เปรต การรับผลบุญของเปรต หากลูกหลานประชาชนเคารพรัก ก็จะได้รับบุญเพื่อไปแก้บาป หากมีแต่ความชั่วร้ายและชิงชัง ทั้งของลูกหลานและประชาชนไม่ร่วมอุทิศกุศลและบุญให้นั้น จักต้องเป็นเปรตเร่รอนหาบุญ หากุศลไม่เจอ อาจจะดีหน่อย ด้วยความเมตตาปราณีของเหล่ามนุษย์ที่ทำบุญเผื่อแผ่การเข้าร่วมพิธีชิงเปรตจะได้บุญกุศล ขนมลา เปรียบเสมือนแพรพรรณเครื่องนุ่งห่ม ขนมพอง เปรียบเสมือเป็นยานพาหนะให้ผู้ล่วงลับได้ใช้เป็นแพข้ามสู่ภพภูมิใหม่ ขนมกง อุทิศเป็นเครื่องประดับ ขนมดีซำ อุทิศเป็นเงินเบี้ยสำหรับใช้สอย ขนมบ้า สำหรับวิญญาณผู้ล่วงลับจะได้ใช้เล่นสะบ้าในวันสงกรานต์ ดอกไม้ธูปเทียน ที่ร้านเปรต นำไปบูชา จะทำให้ค้าขายร่ำรวย หมากพลู ที่ร้านเปรตเป็นยารักษาโรค เศษอาหารจากร้านเปรตนำไปให้สัตว์เลี้ยงกินเป็นยารักษาโรคเศษอาหารจากร้านเปรตนำไปหว่านในไร่ในสวน ในนา จะทำให้พืชผลทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์

๒.๗ ลักษณะเฉพาะอื่นๆ

ประเพณีทำบุญเดือนสิบ หรีประเพณีชิงเปรต ของวัดธรรมรัตน์เป็นหนึ่งเดียวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๒.๘ คุณค่าหรือความหมาย เป็นประเพณีที่ปลูกฝังความกตัญญู กตเวที เป็นการส่งเสริมความสามัคคีสัมพันธภาพในหมู่คณะ

๒.๙ การถ่ายทอดและการสืบทอด จัดให้มีประเพณีทำบุญเดือนสิบ เป็นประจำทุกปี

๓. เงื่อนไขภาวะวิกฤติ/ปัจจัยคุกคาม

๓.๑ สภาพปัจจุบัน งานประเพณีบุญเดือนสิบในปัจจุบัน เป็นที่แพร่หลายในชุมชนคนใต้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และชุมชนใกล้เคียง

๓.๒ ปัจจัยคุมคาม สื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมต่างชาติ คนรุ่นลูกหลานขาดความเข้าใจในแก่นแท้และกุศโลบายของประเพณีบุญเดือนสิบ

ข้อมูลของผู้บอกรายละเอียด

นายสมศักดิ์ ประพันธ์บัณฑิต อายุ ๕๑ ปี **อาชีพ** รับราชการครู สังกัดโรงเรียนบ้านธรรมรัตน์ **การศึกษาสูงสุด** ปริญญาตรี (ครุศาสตรบัณฑิต) **เบอร์โทร.** ๐๘๐ ๑๓๙๑๕๙๔

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
สาขา งานด้านอื่นๆ
เรื่อง พิธีกรรมทางศาสนา
ชื่อ นายเทียนไล้ ชุ่มเต็ม

นายเทียนไล้ ชุ่มเต็ม เกิดเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๕๖
ที่อยู่ ๑๔๐ หมู่ที่ ๒ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๗๗๒๓๐
หมายเลขโทรศัพท์ ๐๕๒-๔๐๒๒๕๔๔

ชีวิตการศึกษาและการทำงาน

นายเทียนไล้ ชุ่มเต็ม บิดาชื่อนายทิ้ง ชุ่มเต็ม มารดาชื่อ นางบุญมา จันทร์บ้วย เดิมเป็นชาวอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ย้ายภูมิลำเนามาอยู่ที่บ้านเกาะยายฉิม ตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สมรสกับนางปวีณา ชุ่มเต็ม มีบุตรด้วยกัน ๓ คน

ภูมิความรู้

นายเทียนไล้ ชุ่มเต็ม เป็นผู้ที่ใฝ่หาความรู้ ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้มีภูมิความรู้ตั้งเดิม และช่วงที่บวชเป็นภิกษุอยู่ที่วัด

ผลงาน

- เป็นผู้มีประสบการณ์ และมีภูมิความรู้เรื่องพิธีกรรมทางศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
ด้านอื่นๆ
เรื่อง พิธีกรรมทางศาสนา
ชื่อ นายอำนาจ ลีลาศ

นายอำนาจ ลีลาศ เกิดวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๑๒ อาศัยอยู่ หมู่ที่ ๖ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ บิดาชื่อ นายตุ้ย ลีลาศ มารดา นางชีพ ลีลาศ
ย้ายถิ่นฐานมาจากอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ย้ายมาอยู่หมู่ที่ ๖ บ้านทองมงคล ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สมรสกับนางวรรณา จันทร์เจริญ มีบุตรธิดารวม ๓ คน ประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน

องค์ความรู้

- มีนายอำนาจ ลีลาศ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา เป็นสัปเหร่อ พิธีกรทางศาสนา กวาดยาเด็ก ไอ ตัวร้อน เริม

ลักษณะการถ่ายถอดภูมิปัญญาสู่ชนรุ่นหลัง

ปัจจุบันยังไม่ได้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ชนรุ่นหลัง

